

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Kliimaministri 27. detsembri 2024. a määruse nr 86 „Ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi koostamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ kehtetuks tunnistamine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Kliimaministri määrusega „Ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi koostamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ reguleeriti toetuse andmise tingimusi „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgi nr 2 „Rohelisem Eesti“ erieesmärgi nr 6 „Ring- ja ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamine“ meetme nr 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ sekkumises nr 21.2.4.15 „Ringlussevõtu võimekuse tõstmine ja ohutu materjaliringluse tagamine“ ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi koostamiseks.

Määrus tunnistatakse kehtetuks perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 41 lõikega 1.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi keskkonnakorralduse ja kiirguse osakonna nõunik Liina Tarkus (liina.tarkus@kliimaministeerium.ee, 626 0745) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, 626 0709). Riigiabi reeglite kohta andis sisendi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk. Keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Mari Koik (mari.koik@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb ühest punktist, millega tunnistatakse kliimaministri 27. detsembri 2024. a määrus nr 86 „Ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi koostamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ kehtetuks.

Ohutu materjaliringluse toetamiseks tehtavale ohtlike ainete kasutamisega seotud auditile on võimalik toetust saada rakenduskava meetme 21.2.4.1 „Ringmajanduse korraldamine“ sekkumises number 21.2.4.12 „Tööstuse ja teenindussektori, sh VKE-de energia- ja ressursitõhususe tõstmine ja auditite toetamine“ taristuministri määruse „Ettevõtete energia- ja ressursitõhususe suurendamise ning ohutu materjaliringluse edendamise investeeringutoetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ (edaspidi *uus TAT*) alusel.

Toetuste rakendamist lihtsustatakse ja uue TAT alusel on toetuse andmise eesmärk suurendada ettevõtjate ressursi- ja energiatõhusust ning edendada ohutut materjaliringlust, võttes kasutusele innovaatilisi rohetehnoloogiaid ja -lahendusi ning aidates seeläbi kaasa kliimanetraalsele majandusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Toetuse andmise põhjus on eelkõige Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukus, mis on üks suuremaid EL-is¹. Selle parandamiseks on vaja teha investeeringuid innovaatilistesse rohetehnoloogiatesse ja ressursitõhusatesse lahendustesse. Kõnealuse meetme kohane tegevus peab soodustama selliste investeeringute tegemist ettevõtjate poolt. Majanduses jäetakse kõrvale väärtuslikke materjale, mistõttu suureneb nõudlus ja konkurents ammenduvate ja mõnikord nappide ressursside järele.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/monitoring-framework>

Lisaks kahjustab surve loodusvaradele üha rohkem keskkonda. Seetõttu võib ressursi tõhusam kasutamine anda olulist majanduslikku ja keskkonnavalast kasu. Lisaks on ressursi tõhusamal kasutamisel oluline vähendav mõju kasvuhoonegaaside heitele (on hinnatud, et toodetega on seotud 45% kogu heitest²), et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Riigi konkurentsivõime sõltub üha enam majanduse ressursi- ja energiamahukusest ning eri sektorite võimest kasvatada ressursi- ja energiasäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Ettevõtjate sammud tootmise tõhustamisel, sh materjalide ja jäätmete ringlussevõtu suurendamisel, jäätmetekke vähendamisel ning energiakasutuse optimeerimisel on olnud ebapiisavad. Käsikäes majandusarenguga suurenevad jätkuvalt energia- ja loodusressursi kasutus, jäätmetekke ja negatiivsed keskkonnamõjud. Konkurentsivõimelise ja mitmekesise tööstusbaasi säilimiseks ning arengu jätkumiseks tuleb muuta tööstussektor senisest energia- ja ressursitõhusamaks, edendada loodusressursi kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada investeeringuid tehnikasse. Konkreetsed lahendused võivad olla näiteks liiniseadistused, automaatika jms. Samuti tuleneb toetuse andmise eesmärk energiatõhususe direktiivist (EU/2023/1791), mis suurendab märkimisväärselt EL-i energiatõhususe ambitsioone. Ohutu materjaliringluse toetamine – sageli ka puhta tootmise toetamine – on oluline mitmel tasandil, sest see aitab lahendada nii keskkonna- kui ka majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme ning on ringmajanduse alus. Ohutu materjaliringlus aitab vältida ohtlike ainete sattumist keskkonda ning võimaldab materjale hoida majanduses kauem, vähendades vajadust uue ressursi järele ja seeläbi ka CO₂ heidet. Toetuse mõju väljendub nii Eesti keskkonnajalajälje vähenemises kui ka ringmajanduse printsiipidel põhineva ettevõtluse arendamises. Ressursi tõhusamal kasutamisel on oluline vähendav mõju kasvuhoonegaaside heitele, et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele.

Üleminek ringmajandusele on konkurentsivõime suurendamise ja üleilmsete suundumuste vältimatu eeltingimus. Kavandatud meetmed on kooskõlas 2020. aasta riigiaruandega ja keskenduvad järgmistele teemadele: 1) olulised investeerimisvajadused ringmajanduses, 2) väike ressursitootlikkus ning 3) suure kodumaise materjalitarbimise ja jäätmetekke tõttu pärssitud konkurentsivõime.

Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 käsitleb vajadust vältida ja vähendada jäätmeteket ning töötada välja keskkonnahoidliku tehnoloogia investeerimisprogramm. Sekkumiste aluseks on eesmärk minna 2050. aastaks üle ressursitõhusale kliimanetraalsele ringmajandusele (nagu on sätestatud lisas D), sama käsitlevad EL-i uus ringmajanduse tegevuskava ja tööstusstrateegia. Toetatav tegevus aitab saavutada EL-i ringmajanduse tegevuskava eesmärki kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega.

Kliiminister kinnitas „Riigi jäätmekava 2023–2028“ 20. detsembril 2023. aastal. Kavas antakse ülevaade olulisematest jäätmekäitluse põhimõtetest, valitsevast olukorrast ja eelmise, 2014.–2020. aasta jäätmekava eesmärkide täitmisest, samuti uue jäätmekava strateegilistest eesmärkidest ja meetmetest.

Riigi jäätmekava lähtub kolmest strateegilisest eesmärgist:

- 1) kestlik ja teadlik tootmine ja tarbimine ning jäätmetekke vältimine ja korduskasutuse edendamine;
- 2) ohutu materjaliringluse suurendamine;
- 3) jäätmekäitluse mõjudega arvestamine ning nende vähendamine nii inim- kui ka looduskeskkonnale tervikuna.

² <https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture>

Jäätmekava eesmärkide seadmisel ja meetmete valikul on arvestatud ringmajanduse põhimõtetest lähtuval majandusmodelile ülemineku ja kliimaeesmärkide saavutamise vajadusega.

Kuna ohutu materjaliringluse toetamine on kooskõlas loodava uue TAT-ga, siis selguse huvides tunnistatakse kliimaministri 27. detsembri 2024. a määrus nr 86 „Ohtlike ainete kasutamisega seotud auditi koostamise toetuse andmise tingimused ja kord perioodil 2021–2027“ kehtetuks.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid.

Määruse eelnõu on muu hulgas kooskõlas järgmiste EL-i määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus) (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.06.2021, lk 60–93);
- komisjoni määrus (EL) nr 651/2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78);
- komisjoni määrus (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023).

5. Määruse mõju

Määrusel ei ole mõju, sest kehtetuks tunnistatava määrusega reguleeritava meetme tulemused plaanitakse saavutada teise, lihtsustatud määruse alusel, et aidata ellu viia tegevusi Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Toetus on planeeritud ühekordseks tõukeks „Riigi jäätmekavas 2023–2028“ esitatud nõuete täitmiseks ning ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni.

6. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused ja rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamist ei toimu, lisatulu ega -kulu ei kaasne.

7. Määruse jõustumine

Määrus tunnistatakse kehtetuks üldises korras.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei, Euroopa Komisjoni, perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika rakendamise seirekomisjoni liikmete, Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning Riigi Tugiteenuste Keskusega.